

GIAS CENTER
V/AARHUS OG VIBORG STIFTER

EN DEL AF FOLKEKIRKEN

Den 27. februar 2023

Til menighedsråd, kirkegårde og kirkegårdsbestyrelser

Vejledning for monument- og gravmindesikkerhed på folkekirkens kirkegårde

GiasCentret har på grund af efterspørgsel på retningslinjer for monumentsikkerhed på folkekirkens kirkegårde udarbejdet denne vejledning med inspiration fra Københavns Kommunes retningslinjer for monumentsikkerhed.

Hvad er monumenter?

Ved monumenter på kirkegården forstås i denne sammenhæng foruden gravsten også andre former for mindesmærker som fx kors, søjler og skulpturer samt indhegning i form af gitter eller lignende.

Ansvarsfordeling

Det er indehaveren af brugsretten til gravstedet, der bestemmer hvilket monument, der skal på gravstedet, og hvordan monumentet skal stå. Det er derfor også indehaveren, der til enhver tid har ansvaret for monumenternes sikkerhed.

Det fremgår også af § 6, stk. 1, i Kirkeministeriets standardvedtægt, at gravstedsindehaveren skal sikre, at gravminder på gravstedet ikke udgør en fare for hverken ansatte eller besøgende.

Kirkeministeriets standardvedtægt samt vejledning hertil kan findes på altomkirkegaarde.dk.

Dette ansvar gælder uanset størrelse, udformning, udseende og tid siden sidste kontrol af såvel gravsted som monument. Hvis monumentet, der er placeret på et tydeligt markeret gravsted, udgør en sikkerhedsrisiko, er det dermed indehaverens ansvar at sikre monumentet.

Hvis et monument forvolder person- eller tingsskade, fx ved at hele eller dele af monumentet vælter, har indehaveren af brugsretten som udgangspunkt det fulde økonomiske og juridiske ansvar.

Kirkegården er ansvarlig for sikring af alle fritstående monumenter og for alle monumenter, der ikke står på tydeligt markerede gravsteder. Dette følger af § 9, stk. 1 og § 23 i [lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde](#).

Menighedsrådet har herudover som arbejdsgiver pligt til at sikre, at arbejdspladsen overholder de almindelige arbejdsmiljømæssige regler.

Kontrol

Det anbefales, at kirkegården mindst hvert 5. år foretager kontrol af kirkegårdens egne monumenter.

Kirkegården bør mindst hvert 5. år foretage kontrol af kirkegårdens fritstående monumenter, uanset om de tilhører kirkegården eller er privatejede. Fritstående monumenter er monumenter, der står på kirkegårdens åbne arealer. Det vil sige monumenter, som ikke står på tydeligt markerede gravsteder, eller som kan vælte ud på åbne arealer og forårsage alvorlige ulykker.

Kirkegården bør løbende foretage kontrol af egne monumenter og fritstående monumenter, hvis der er tegn på, at et monument udgør en sikkerhedsrisiko for ansatte og besøgende på kirkegården, der kan tænkes at færdes i umiddelbar nærhed af monumentet. Det vil sige inden for den afstand af monumentet, hvor det vil falde, hvis det vælter.

Kirkegården bør løbende foretage kontrol af privatejede monumenter, hvis der er umiddelbare tegn på, at monumentet udgør en sikkerhedsrisiko for ansatte på kirkegården, indehaveren af brugsretten eller andre, der kan tænkes at færdes i umiddelbar nærhed af monumentet. Umiddelbare tegn på en sikkerhedsrisiko kan fx være en synlig hældning, eller at monumentet ved berøring/fysisk kontakt konstateres løst.

Økonomi

Omkostninger til sikring af monumenter påhviler alene indehaveren af brugsretten. Det er fastslået i svar fra Kirkeministeren (se disse to svar af 25. maj 2022 på spørgsmål [S 938](#) og [S 939](#)).

Omkostningerne påhviler indehaveren uanset, om det er kirkegården, indehaveren selv, stenhugger eller andre, der sikrer monumentet, og uanset om sikringen sker ved permanent at lægge monumentet ned, sikre fundering og øvrig konstruktion eller andet.

Hvis der er behov for, at kirkegården tilkalder en stenhugger eller lignende til at foretage sikring af privatejede fritstående monumenter, og privatejede monumenter, der ikke står på tydeligt markerede gravsteder, viderefaktureres udgiften til indehaveren af brugsretten.

Indehaveren af brugsretten kan for egen regning lade fx en stenhugger eller lignende kontrollere monumentsikkerhed, hvis indehaveren ønsker det. Dette fjerner dog ikke kirkegårdens ret til når som helst at kontrollere monumentsikkerheden.

Det indehaveren af brugsretten til gravstedet eventuelt betaler for vedligeholdelse af gravstedet, dækker ikke vedligeholdelse af gravsten, herunder udgifter til sikring af monumenter. Betaling for vedligeholdelse af gravstedet dækker alene gartneriske ydelser på gravstedet.

Udgifter til vedligeholdelse af registrerede gravminder, der er hjemfaldet til kirkegården, afholdes af kirkekassen på samme måde som øvrige udgifter forbundet med vedligeholdelse af kirkegården, jf. afsnit 15 i [Vejledning om registrering af gravminder m.v.](#)

Kirkegården betaler for kontrol af sikkerhed, som kirkegårdens ansatte foretager for alle monumenter, inklusive eventuel afspærring med afspærringsbånd.

Kontrol i praksis

Monumenter over ca. 60 cm bør kunne tåle en belastning i form af et træk/skub øverst på monumentet (dog højst 1,7 meter over terræn) på 35 kg uden at vælte. Belastningen påføres jævnt og ikke i ryk. Kan monumentet ikke tåle en belastning på 35 kg, er det efter GiasCentrets opfattelse usikkert. Hvornår et monument er over 60 cm, må komme an på en konkret vurdering. Umiddelbart vil det i mange tilfælde kunne give mening at beregne højden fra jordens overkant og i andre tilfælde fra soklens kant.

Monumenter under ca. 60 cm behøver kirkegården som udgangspunkt ikke at kontrollere, med mindre faktorer indikerer, at monumentet kan udgøre en markant risiko for personskaade.

For monumenter højere end 1,5-2 meter er det svært at give retningslinjer for kontrol, da disse monumenters konstruktion varierer meget. De kan være funderet forskelligt, have meget forskellige dimensioner, de kan bestå af flere forskellige dele, og det kan være usikkert, om og hvordan disse er fæstnet til hinanden. Retningslinjerne for kontrol af mindre monumenters stabilitet kan dog i vidt omfang følges, men med udvisning af ekstra agtpågivenhed og omtanke ved kontrol jo større monumenterne er.

Kirkegården kan vælge at lade sine ansatte foretage kontrollen på et privatejet monument. Der kan dog være behov for, at kirkegården tilkalder en stenhugger eller lignende til at foretage sikkerhedskontrollen.

Når kirkegårdens ansatte ikke har lov til at kontrollere monumenter, fx hvis de er for store/høje, sarte og/eller ”komplicerede”, bør kirkegården tilkalde en stenhugger eller lignende til at foretage sikkerhedskontrollen.

Dato for kontrol, kontrollens resultat samt billede af monumentet noteres i det til enhver tid gældende IT kirkegårdssystem eller lignende.

Usikre monumenter

Hvis en kontrol resulterer i, at et monument klassificeres som usikkert, bør kirkegården afspærre monumentet med afspærringsbånd, indtil monumentet er sikret.

Indehaveren af brugsretten til gravstedet skal så hurtigt som muligt have besked om, at monumentet ved kontrol er blevet klassificeret som usikkert, og at det er indehaverens ansvar inden for 6 uger at sikre monumentet. Hvis indehaveren ikke inden for 6 uger har sikret monumentet, bør kirkegården sørge for, at monumentet lægges pænt ned med indskriften opad. Arbejdet sker på indehaverens regning. Kirkegården bør informere indehaveren om konsekvenserne af eventuel manglende sikring.

Hvis en kontrol viser, at der er en særlig risiko forbundet med monumentet, fx at det kan vælte ud på et åbent areal, eller at det på anden måde udgør en akut fare, bør kirkegården straks afspærre monumentet/området med afspærringsbånd. Kirkegården bør derefter lægge monumentet ned så hurtigt som muligt efter, afspærring er sket. Dette bør kirkegården gøre uden hensyntagen til de frister, der i øvrigt gælder for henvendelser til indehaveren af brugsretten og for indehaverens

mulighed for selv at sikre monumentet. Kirkegården bør meddele indehaveren så hurtigt som muligt, at monumentet er lagt ned samt oplyse om, hvilke regler der i øvrigt gælder for dette.

Usikre monumenter, der tilhører kirkegården, bør kirkegården lægge pænt ned på graven med indskriften opad og med skyldig hensyntagen til monumenternes bevaringsværdier. Er der tvivl om hvorvidt monumenterne kan lægges ned uden at ødelægge eventuelle bevaringsværdier, kontaktes det lokale museum for nærmere anvisninger med hensyn til håndtering.

Kirkegårdens ansatte må ikke udføre pasning og pleje på gravsteder med usikre monumenter, men skal sørge for en afspærring. Indehaveren af brugsretten kompenseres for eventuel forudbetalt og ikke udført pasning og pleje i sådanne tilfælde.

Hvordan sikres monumenter?

GiasCentret kan ikke anbefale specifikke metoder til sikring af monumenter. Monumenter skal dog til enhver tid leve op til kriterierne for monumentsikkerhed. Dette uanset opstillingsmetode, valgte byggetekniske løsninger, samlinger, materialer, placeringer og eventuelle bevaringsværdier.

Standardbreve

Til denne vejledning er der tilknyttet nedenstående tre breve, der kan findes på Gias siden på DAP under fanen ”Skabeloner til menighedsråd”:

- Informationsbrev om retningslinjer for gravstens og monumenters sikkerhed
Kirkegården kan udsende brevet til alle gravstedsindehavere med gravstedsmonumenter med en højde på 60 cm eller derover.
- Brev om tegn på usikkert monument
Kirkegården kan udsende brevet til gravstedsejere på de gravsteder, hvor der enten er tegn på, at monumentet er usikkert, eller hvor det er konstateret, at monumentet er usikkert.
- Brev om at monument er lagt ned
Kirkegården kan udsende brevet til gravstedsejere på gravsteder, hvor der enten er tegn på, at et monumentet er akut usikkert, eller hvor det er konstateret, at monumentet er akut usikkert.

GiasCentret gør opmærksomt på, at der i brevene er grå felter, som skal udfyldes. Kirkegården kan ikke se de grå felter, hvis kirkegården udskriver brevene.